

SKOLTIDNING FÖR GOSSLÄROVERKET I HÄLSINGBORG

PRIS 35 ÖRE

MARS 1943

II : 1

Ungdomens förvildning

Det finns en kategori människor, som jämt ha något att klaga över. Man skulle kunna jämföra dem med kolsyran i en vichyvattensflaska. Kolsyran — det är den evinnerliga jämmern, bitterheten, oförnöjsamheten, jeremiaden, som kommer till utlopp så fort tillfälle härtill gives. Men ibland inträffar en händelse, som rubbar en sådan människas slentrian, kverulanten inom henne ser sig förorättad och vill ge luft åt sin vrede. Det är precis samma sak som om man skakade flaskan med kolsyra. Korken skulle behöva hållas kvar med stor kraft för att hålla stånd mot trycket, och om skakningen varit kraftig nog, skulle det ändå inte lyckats att förhindra en explosion. Bilden skiljer sig här en smula från verkligheten, i det att samhället inte har en sådan "kork" att sätta mot de framstormande krafterna.

I själva verket behövs det inte mycket för att en människa av ovannämnda slag skall bringas till explosion. Det kan vara dåligt morgonhumör, någon motgång i arbetet, en ovälkommen händelse och retligheten vaknar till liv, tittar ut med ilsket gnistrande ögon för att välja ut ett offer att ösa vreden över. Offret är snart funnet. Varför inte ungdomen?

Det gamla men evigt nya ungdomsproblemet kan man då inte nog skärskåda och ventilera, diskutera och penetrera. D, v. s. tränga in i det bara *tror* man sig göra, i verkligheten kommer man allt längre bort från kärnpunkten och förlorar sig i syrliga meditationer och vemodsfulla reminiscenser.

Ty vad gör en sådan där "ungdomens hjälpare" i sitt nit att förbättra det så sorgligt degenererade yngre släktet. Jo, han — eller lika ofta hon — ilar hem och fäster under en halvtimmes tid sina upprörda tankar på ett papper, letande i minnet efter obskura, hatfyllda exempel, kommenterar dessa och utlöser en stund sin galla över ungdomen i allmänhet och vår egen stads i synnerhet, avslutande det kvasifilosofiska opuset med något upphetsande slagord, t. ex. "In med dem på uppfostringsanstalt", eller "Fram för stryk i skolorna". Så har trycket lättat, den överflödiga kolsyran har släppts ut, och korken kan sättas på igen. Därefter skickas utgjutelserna iväg till någon tidning, och nästa dag slår insändaren med välbehag upp "Fri talan", tar en djup klunk ur kaffekoppen, lutar sig tillbaka i stolen och läser — kanske halvhögt för att därmed accentuera det betydelsefulla i värvet som ansvarskännande och

ALLT FÖR SKOLAN
HOS
KILLBERGS
BOK- & PAPPERSHANDEL

socialt intresserad, lojal medborgare — läser med välbehag föregående dags pekoralier och känner sig stolt över att på detta sätt träda inför allmänhetens ögon, låt vara insvept i anonymitetens tjocka, präktiga slöja. Det vittnar i alla fall om initiativkraft och humanitärt intresse, och det är ju två egenskaper, som skattas högt.

Vad händer? Jo, det är många som ha läst tidningen den morgonen. Den räknar till sin läsekrets både "Skattebetalare", "Vän av ordning", "Ansvarskännande", "Familjefader" m. fl. m. fl. Det är människor, som förmå begagna sig av konjunkturerna. Vilket härligt tillfälle! "Skatte-

betalare" sätter sig belåtet ned vid skrivbordet, och hans diskussionsinlägg — inlett med "Först ett hjärtligt tack för gårdagens tankeväckande insändare" — tenderar till skärpning av tonen. Han har nya exempel — ja, det är inte han själv som sett eller hört, men han har det från absolut trovärdigt håll... — och dessa exempel förvandla i all hast ungdomen till avgrundsgestalter. Egentligen äro uppfostringsanstalterna aldeles för bra för sådana! "Skattebetalare" är van debattör, hans inlägg synes närmast härstamma från en pamflettist, men "Vän av ordning" är ej sämre. Förnöjt vässar han pennan och skickar iväg en skräckskildring som, om man skulle tro den, närmast beskriver tillståndet i en stat, där anarkien fått säkert fotfäste.

Så har anfallet satts i gång, de gamla stridshästarna ha igenkännande gnäggat, då stridssignalen ljudit, och lytt dess maning: "Ge ungdomen en ordentlig skopa ovet, ty det behöver den så innerligt väl!"

Shakespeare skulle, om han levat, uttryckt situationen med några ord ur Hamlet:

"Upp flyga orden, tanken stilla står..."

Redaktören för tidningen blir allvarligt förskräckt och gör en förfrågan hos polismyndig-

Forts. å sid. 15.

FOKUS

SKOLTIDNING FÖR GOSSLÄROVERKET
I HÄLSINGBORG

Ansvarig utgivare: *Lektor B. Junel.*

Redaktör *T. Emond.*
Redaktionssekr. *B. Engzell.*
Annonschef *B. Hansson.*
Reklamtecknare *N. Orwar.*

En rolig sport

blir sparandet, om Du sparar i
skolsparklubb med

SPARBANKEN I HELSINGBORG

Huvudkontor: **Järnvägsgatan 3**
Expeditionstid: 10-14, lördagar 10-13

— Avdelningskontor: **Södergatan 43**
Expeditionstid: 10-13.30, lördagar 10-13
Fredagar även 17-18.30

De gjorde sin plikt . . .

av Toróny Sommelius

Det var natt, knappt ett ljud genom
rymden hördes.

Ej en vågkam rördes
på havet.

Ingen stjärna på himlen jag såg
över platsen, där fartyget låg
begravet.

Förundrad jag såg mig omkring, men fann
ej ett spår att trettio man
här kämpat.

Då liksom jag hörde en inre röst
som sade något i mitt bröst,
så dämpat:

Så ljödo de orden och tanken mig slog,
om som dessa jag dog,
hur härligt.

För fastän jag ej genom dunklet ser,
det ovissa vore ej mer
förfärligt.

"De gjorde sin plikt för sitt folk och sitt
land.

Till Sverige med starka band
de hörde.

Men de tjänade fler än sin stat.
Till Greklands barn en last av mat
de förde.

Deras minnen vi aldrig skola förglömma,
vi skola dem gömma,
de öden.

Ty mänskligheten äger blott få,
som likt dessa männen skall gå,
i döden."

Wilhelm Peterson-Berger

— en nationell tondiktare

För ej så länge sedan stod att läsa i tidningarna, att tonsättaren Wilhelm Peterson-Berger var död. Nyheten väckte allmän förstämning, ty med honom hade en av Sveriges främsta, nationella tondiktare gått ur tiden. Liksom sin store föregångare August Söderman hade nämligen Peterson-Berger gjort till sin uppgift, att med de enkla men innerligt vackra svenska folkvisorna som förebild, söka skapa en nationell musik. Denna tanke är knappast speciell varken för Söderman eller Peterson-Berger, ty i Norge ha vi en god representant för den nationella musikdiktningen i Grieg, och i Finland förtjäna att omnämnas Pacius ("Suomis sång") och Sibelius.

Bland Wilhelm Peterson-Bergers större verk märkes främst hans operor. "Arnljot", som bygger på berättelsen om den jämtländske stigmannen Arnljot Gelline, "Domedagsprofeterna" och "Alis och Elisif" äro nog de mest kända. Att Wilhelm Peterson-Berger rönt starkt inflytande från Wagner kan man väl knappast undgå att märka, om man jämför deras sätt att bygga upp en opera. Båda använda folksagemotiv i handlingen, och båda begagna den teknik, som man på musikspråket kallar ledmotiv, och som består i att man låter var och en av de uppträdande beledsagas av en speciell melodi, som sedan går

igen varje gång den agerande visar sig på scenen. Vissa likheter i handlingen förekomma också, t. ex. i Peterson-Bergers komiska opera ("opera buffa") "Domedagsprofeterna" och Wagners "Mästersångarna i Nürnberg". Till slut kan man även påvisa gemensamma drag i de båda kompositörernas sätt att orkestrera sin musik.

Vad som skapat Peterson-Bergers popularitet i vidare kretsar är emellertid inte så mycket hans operor, vilka i flera avseenden äro genialiska, utan fastmer den samling av små stämningstycken för piano, som är känd under namnet "Frösöblomster". Av dessa ha nog alla hört t. ex. "Gratulation" eller "Sommarsång". Vad man främst lägger märke till beträffande denna musik är, att så gott som alla styckena vill skildra en bestämd händelse eller återge en viss stämning. Kompositionen följer, skulle man kunna säga, ett visst program, och man brukar därför också kalla sådan musik programmusik. Vad det rent musikaliska beträffar ligger kanske "Frösöblomster" ej på ett så särdeles högt plan. Dock ha dessa stycken något, som framkallar en känsla av oskuldsfull idyll. Att höra dem är ungefär som att betrakta Carl Larssons tavlor med deras klara och luftiga färger. Man liksom känner hur den svala nordiska sommaren strömmar emot en i all sin blommande fågring. Något av samma stämning vilar det över hans sånger, av vilka han själv skrivit texten till några, somliga i vemodig folkvisestil, andra åter hurtfriska som spelmanslåtar. Karlfeldts dikter tonsatte han gärna, och musiken till den bekanta "Klinga du klagande strängospel" är komponerad av honom.

Liksom alla stora kompositörer skrev Peterson-Berger även symfonier. Det märkligaste av dessa verk, är nog hans lapplands symfoni, som bygger på intryck från lapparnas egendomliga, entoniga sång, eller jojknig, som man också kallar den.

Wilhelm Peterson-Berger var emellertid ej blott kompositör, han försökte sig även med framgång på det litterära området. Han skrev ej endast, som ovan nämnts, text till en och annan sång, utan även texten till sina operor. Hans gärning

I BRÄNNPUNKTEN:

NY ZAVNINGSSREFORM

Det har av behjärtade riksdagsmän framlagts förslag om att bokstaven z skulle användas till att beteckna alla sorters sje-ljud. Må så ze, men varför just gynna z? Är inte, frågar man sig ovillkorligen, tiden nu inne för att göra en ännu mera omfattande stavningsreform? Är det verkligen möjligt, att svenska folket ännu ej fått upp ögonen för hur missgynnad bokstaven q är i vårt språk? Hur vore det nu att göra en ändring i denna omätligt betydelsefulla sak genom att låta q beteckna alla våra k-ljud? Vilken enorm lättnad för alla människor i vårt land, iqe minst skolbarnen! De sluppo då alla ansträngande funderingar över huruvida det bör heta makt eller mackt, sackta eller sakta, smaka eller smacka, också eller oxe o. s. v. Allt de behöva göra är att släppa in ett q i de respektive orden.

Ville man gå ännu längre vore det givetvis klokare att låta z beteckna st och ts än sje-ljuden. Rent frenetiskt vore det åtminstone vida otadligare. Sålunda borde hädanefter i enlighet med vårt förslag ordet "statskonst" stavas "zazqonz". Kvarstår emellertid då problemet med sje-ljuden, vilket dock lätt övervunnes genom att låta dessa stavas med j. Även denna form är ju helt i överensstämmelse med de frenetiska lagarna. Exempel: skämt = jämt, skjuts = juz, skicka = jiqä.

I skrivande stund inkommer meddelande om att vissa folkskollärare önska, att alla sje-ljud skola stavas med sj och att alla j-ljud skola stavas med j. Detta förslag kan ju förefalla vana

språkhanterare löjligt, men det är icke desto mindre värt att respekteras, ty det pekar utan tvivel i rätt riktning, även om det inte på långa håll kan mäta sig med vår reform. Det medför nämligen en hel del komplikationer och tvektigheter. Vi vilja endast anföra ett exempel: att man sjänker en person ett jul behöver ju inte nödvändigtvis innebära att han får det som julgåva! Andra puzluzigheter att förtliga.

De fördelar, som skulle vinnas med v å r stavningsreform, äro oöverskådliga. En av dem är redan nämnd: vårt språk skulle bli lekande lätt att skriva. Något sådant som rättskrivning i skolorna skulle bli ett okänt begrepp. Följer så den rent ekonomiska förtjänsten: vi ha genom ett samtidigt begagnande av logaritm- och qosinus-tabellerna räknat ut, att vi komma att spara för c:a 34.000.000 kronor grafit, bläck och trycksvärta årligen, d. v. s. lika mycket som det skulle kosta att bygga en järnväg härifrån till Orkneyöarna. Med sådana framtidsperspektiv är det rent ofattligt, att det fortfarande i vårt land finnes människor, som tjurnackat vilja stava järna med stj.

Tyvär följder även några obetydliga nackdelar med dessa reformer. En har du säkert redan räknat ut, o du mer än egenkäre läsare: hur skulle man uttala ordet "jag"? Det är sannerligen inte vår sak att svara härtill. Vi ha endast kommit med ett värdefullt och jenialisqt uppslag, nu få andra ta vid och finpuza syzemet.

Jweizisqt sprdqjeni.

som musikkritiker få vi ej heller glömma. Redan 1890 började han skriva musikrecensioner i Dagens Nyheter, och denna sysselsättning höll han på med till strax före sin död. En del av dessa recensioner, som för övrigt äro synnerligen läsvärda, ha utgivits tillsammans med ett urval essayer. Boken ifråga heter "Om musik". Även en liten skrift av honom, "Melodiens mysterium", förtjänar att omnämnas.

Såsom tonsättare har Wilhelm Peterson-Berger blivit ganska omdebatterad. Långt ifrån alla tycka om hans musik, och många anse att den är alltför sentimental. Huru därmed än må förhålla sig, så måste man dock medgiva, att hans

tondiktning har många förtjänster. Det vilar något så äkta svenskt över den. Fjällen, skogarna, de sommargröna ängarna, allt skildrar han så levande i sin musik, att man riktigt ser det draga förbi ens ögon då man lyssnar. Hans musik är emellertid ej blott vacker och levande, den är även originell. Dess klanger och harmonier äro så olika annan musik, att man utan svårighet igenkänner hans stycken. Wilhelm Peterson-Bergers musik har på ett så aldeles särskilt sätt gått in i vårt medvetande, att det nästan är omöjligt att tänka sig svenskt musikkiv utan honom.

An Dante.

Sol, vår och bandy

Solen gjuter sina livgivande strålar över terra firma, talgoxarna hoppa med käcka pip från gren till gren, gräset spirar och gror, vattnet porlar i rännstenen, gångbanorna bli gungfly; kort sagt: det är vår i luften (när detta skrives, tillfoga vi försiktigtvis).

Det säkraste värtecknet av alla anlände också för en tid sedan till vår kära gamla skola: brandkåren. Bli nu inte förskräckt, ärade läsare. Resonera istället så här: Platt intet oss förfärar. Ty i detta fall lurade ni er bitterligen om ni vädrade sensation. Det märkvärdiga var nämligen att brandkårens motorspruta tyst som en mus invaderade skolgården, just när skolans disciplar som bäst brottades med rättskrivning, ablativus absolutus och den högre matematiken. Hade vi inte på kuskbocken varseblivit brandsoldat 357 Andersson, så kanske vi helt enkelt ignorerat det stolta ekipagets frustande fullblodshingst (gengasen krånglade nämligen). Med förvånade blickar åsågo vi sedan hurusom kamrat Andersson med en skalk i vänstra ögat och en räv bak högra örat började rulla upp en längre slang.

Genast trodde vi oss förstå, att man tänkte bespruta vaktmästare Olssons grönkål. Denna förhoppning blev emellertid skändligen gäckad. Brandsoldat Andersson började nämligen under våldsamma stönanden släpa den väldiga slangen ut på skolplanen, häruti bistådd av några förvånade, gymnastiserande ynglingar. Ett fräsande förkunnade strax därpå att den årliga bevattningen av skolgården med drätselkammarens nädiga tillstånd tagit sin början. På kort tid lyckades det kamrat Andersson att förvandla det hela till en enda stor puss, medan kaptenen med ett belåtet leende stod på andra sidan pölen.

Vi ha hört sägas, att vissa ungdomar på läroverket, s. k. bråkiga element, följande dag haft djärvheten innfinna sig i skolan beväpnade med vars ett extra par skor, s. k. skridskor. Denna dag lär i dubbel bemärkelse ha blivit livsfarlig, ty ett flertal nitiska ynglingar medförde också bandyklubb, som visade sig vara utmärkta tredjeben, s. k. krokben.

Föga visste emellertid dessa ynglingar vad de gjorde. Under morgonens lopp inträffade nämligen även ett svårtartat olycksfall. Kl. 7.40 hördes höga jämmerrop från skolplanen. Det visade sig, att en yngling, som försökt ta sig fram till skolhuset, satt fast upp till lårbenen i gyttjan. Han hade råkat beträda skridskobanan utan skridskor! En svensk tiger.

Be.

KRISTLIGA GYMNASIST-FÖRBUNDET UTÖKAS

Förmodligen ha de flesta av Fokus' läsare reda på, att det vid stadens båda läroverk finns en ganska livaktig förening, K. G. F. Jag utgår också ifrån att man allmänt känner till dess syften. Däremot är det kanske inte lika känt, att till denna nu i dagarna lagts en underavdelning, Lill-

K. G. F., vilken har till uppgift att söka samla eleverna i realskolan till kamratlig samvaro och kristen gemenskap. I en tid, då allt vad vi äro vana att skatta högt: hem, vänner, fosterland, ser ut att när som helst kunna slitas från oss, är det viktigt, att vi få upp blicken för vad det betyder att kunna lita på något, som står över tid och rum, något som inte vacklar, även om allt omkring oss störtar samman. Allvarstid kräver ansvarskänsla — även härvidlag. Och då vi, som

Vissla eller applådera

Är det underligt om vi ibland känna oss förtvivalade när motgångar möta, och vi inte tycka oss skönja den allra minsta lilla ljusning — ljusningen, som skulle kunna hålla oss uppe och giva oss kraft att börja på nytt? Är det underligt, om vi känna oss ovissa inför de svårigheter, som skola möta oss i en värld, som slites sönder allt mer och mer av hat och kärlekslöshet?

Och dock ha vi svenskar i sanning ett stort privilegium, som vi mer eller mindre förstå att sätta värde på, vår frihet. Vi sitta på parkett, medan ett jättelikt drama utspelas inpå knutarna. Scenen är förlagd till någon av fronterna, där människor som vi, studenter och gymnasister kanske, som tänkt utbilda sig som vi, få släppa livet till vid fullgörandet av sin plikt mot sitt land. Ja, så mycket uppskatta de sitt land. Än vi då? Placera vi oss själva i sammanhanget, vad finna vi? Vi följa spelet med trötta blickar. Skönt att slippa vara med. Vi äro fortfarande endast åskådare. Somliga applådera, där andra vissla. Somliga uppskatta det andra tycker är gement, oförenligt med kultur och höga ideal. Där vi slippa vara med visa vi en häpnadsväckande säkerhet, men se, om vi återvände till vår egen lilla värld, som borde fyllas av vardagligt nit och en positiv insats, då är varken Pål eller Per längre säkra. Förtvivilan griper den som flitigt arbetar, om han inte tycker sig få lön för mödan. Förtvivilan griper också den som står osäker inför avgörande prov och förbluffad frågar sig var all den tid blivit av, som han borde haft till förberedelse. Den har runnit ut i sanden. Vad finns det nu att göra? Goda råd äro dyra! Männe ett sista desperat försök att klara sitt skinn genom

redan varit med i Kristliga Gymnasiströrelsen någon tid, vilja se också våra yngre kamrater som medlemmar i ringen kring Korset, hoppas vi givetvis, att våra sammankomster skola bli talrikt besökta och programmet sådant, att var och en trivs, att den sanna ungdomsglädjen får stort utrymme, men att det samtidigt blir så rikt och djupt, att var och en verkligen får något med sig, något av evighetsvärde. Alltså: väl mött på K. G. F:s möten, också Du, kamrat i realskolan!

Sorella.

oärlighet, som har den nackdelen att det kan förvärra situationen, och som till "syvende och sidst" likväl aldrig giver full tillfredsställelse, eller... kan han få klart för sig den andra utvägen: att börja om, ställa sig mot väggen till självvransakan och sedan starta på nytt.

"Men vägen är tung och lågande rött är blodets tal i mitt svaga kött.

Jag snubblar, jag faller, jag reser mig trött och jag tröttnar ofta att löpa."

Harry Blomberg.

Grunden måste vara solid, ty nu är det meningen att bygga på nytt. Den byggnad du nyss förlitade dig till befanns vara ett korthus, men nu skall det bli något, som tål storm och motgångar. Grunden söker du, och "någon grund fanns det ingen, utom den som redan är lagd, nämligen Jesus Kristus". "Han, som är mäktig att spänna vita, blommande vävar över svarta, kala marker, kan också låta en vår brista fram ur ditt fattiga liv, du längtare. Giv honom allt det mörka — din höst, din bitterhet och dina nederlag. Han skall giva dig i gengäva sin vår, sitt ljus och sin segerglädje."

Och du, som känner dig stark, du, som ännu inte fått bita så djupt i motgångarnas "sura äpple", glöm inte, att du har många nerstämda kamrater i din skola och i din klass. Du tror det inte. Nej, det är sant att det kan döljas, men med svårighet och med förlust av ytterligare krafter. Men du ser de hårda, trotsiga anletsdragen, och du tar inte fel. Han är full av bitterhet och svärmod, som hindrar honom att ta i på allvar. Han är inte fri, utan bunden, ser mörkt på arbete och framtid. En fullfjädrad pessimist. Så får det inte bli på vår skola. Vi måste alla hjälpa varandra och respektera varandra. Var och en har en uppgift, ända uppifrån läraren ned till nybörjaren i realskolan. Scenen föreställer nu vår arbetsplats, där alla agera. Vi behöver inte applådera varandra, men ett ärligt erkännande hålla vi inte tillbaka. Och till sist. Vi vissla inte när en kamrat glömmer bort sin roll, utan hjälpa honom till rätta så gott vi kunna. Vi sufflera — men på ett ärligt sätt.

Nils Gunnar.

